

Chambre
chiropractie /2012/AVIS-K5

Kamer
chiropraxie/2012/ADVIES-K5

20/11/2012

**Avis de la Chambre de chiropractie
relatif à la liste des actes autorisés
et/ou non autorisés pour les
chiropracteurs**

**Advies van de Kamer voor chiropraxie
betreffende de lijst met niet-
toegestane en toegestane handelingen
voor de chiropractors**

**Direction générale Soins de Santé primaires &
Gestion de Crise**
Professions des soins de Santé
Chambre de Chiropractie
Place Victor Horta 40, bte 10 – 1060 Bruxelles

**Directoraat-generaal Basisgezondheidszorg &
Crisisbeheer**
Gezondheidszorgberoepen
Kamer voor Chiropraxie
Victor Hortaplein 40, bus 10 - 1060 Brussel

www.health.fgov.be

www.health.fgov.be

CHAMBRE DE CHIROPRACTIE		KAMER CHIOPRAXIE	
Avis de la Chambre de chiropractie relatif à la liste des actes autorisés et/ou non autorisés pour les chiropracteurs		Advies van de Kamer voor chiropraxie betreffende de lijst met niet-toegestane en toegestane handelingen voor de chiropractors	
CHAMBRE DE CHIROPRACTIE/2012/AVIS-K5	20/11/2012	KAMER CHIOPRAXIE/2012/Advies-K5	

Origine

Considérant l'article 3§3 de la loi du 29 avril 1999, relative aux pratiques non-conventionnelles dans les domaines de l'art médical, de l'art pharmaceutique, de la kinésithérapie, de l'art infirmier et des professions paramédicales, la chambre de chiropractie doit donner à la commission paritaire un avis sur les conditions dans lesquelles les praticiens d'une pratique non-conventionnelle enregistrée peuvent être enregistrés de manière individuelle. Ces conditions peuvent notamment concerner la liste des actes autorisés et ou non autorisés pour les chiropracteurs ;

Considérant les procès-verbaux reprenant les discussions et les avis minoritaires qui ont eu lieu lors des réunions de la chambre de Chiropractie ;

Considérant les présentations de la pratique de la chiropraxie par l'association des chiropracteurs, des professeurs d'universités et des médecins ;

Considérant que le SPF Santé publique a pour objectif de veiller à la sécurité des patients;

Considérant l'article 2§1 de l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice des professions des soins de santé, qui stipule que seuls les médecins enregistrés peuvent exercer l'art médical, la pratique de la chiropractie se limite à un champ restreint de cet exercice ;

Considérant le vote par les membres de la chambre de chiropractie en date du 20 novembre 2012 :
5 positifs

Aanleiding

Overwegende artikel 3§3 van de wet van 29 april 1999 betreffende de niet-conventionele praktijken inzake de geneeskunde, de artsnijbereidkunde, de kinesitherapie, de verpleegkunde en de paramedische beroepen, moet de kamer voor chiropraxie een advies meedelen aan de paritaire commissie over de voorwaarden waaronder de beoefenaars van een geregistreerde niet-conventionele praktijk individueel geregistreerd kunnen worden. Deze voorwaarden kunnen onder meer handelen over de lijst van de toegelaten en niet-toegelaten handelingen voor de chiropractors;

Overwegende de notulen van de discussies en de minderheidsstandpunten tijdens de vergaderingen van de kamer voor Chiropraxie ;

Overwegende de presentaties over de chiropraxiepraktijk door de vereniging van chiropractors, universiteitsprofessoren en artsen;

Overwegende dat de FOD Volksgezondheid moet toezien op de patiëntveiligheid;

Overwegende artikel 2§1 van het Koninklijk Besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, dat zegt dat enkel geregistreerde geneesheren de geneeskunde mogen uitoefenen – de praktijk van de chiropraxie beslaat slechts een beperkt deeldomein van deze uitoefening;

Gelet op de stemming door de leden van de kamer voor chiropraxie op datum van 20 november 2012 :
5 voor

CHAMBRE DE CHIROPRACTIE	KAMER CHIOPRAXIE	
Avis de la Chambre de chiropractie relatif à la liste des actes autorisés et/ou non autorisés pour les chiropracteurs	Advies van de Kamer voor chiropraxie betreffende de lijst met niet-toegestane en toegestane handelingen voor de chiropractors	
CHAMBRE DE CHIROPRACTIE/2012/AVIS-K5	20/11/2012	KAMER CHIOPRAXIE/2012/Advies-K5

1 négatif
0 abstention

1 tegen
0 onthouding

Avis

La Chambre Chiropractie rend pour avis à la Commission paritaire et conformément à la loi du 29 avril 1999 en ce qui concerne la liste des actes autorisés et/ou non autorisés pour les chiropracteurs ce qui suit :

Actes techniques non autorisés pour les non médecins

Les actes qui ne tombent pas sous la définition de la chiropractie sont interdits (cfr. Avis K2) ; et plus précisément :

Les praticiens enregistrés en tant que chiropracteur ne peuvent effectuer les actes suivants : manipulations gynéco obstétricales et toucher pelvien.

Le chiropracteur n'intervient pas dans les actes suivants :

- les interventions chirurgicales, obstétricales et gynécologiques
- la prescription de médicaments.
- les injections de toute nature.

Ceci n'exclut pas une amélioration indirecte de l'état général du patient suite à un traitement en chiropractie.

Contre-indications ('red flags'):

Les contre-indications aux manipulations vertébrales sont des signes laissant suspecter la présence d'une affection, pathologie ou maladie non mécanique, non dégénérative commune.

Le chiropracteur ne doit pas intervenir en

Advies

De Kamer voor Chiropraxie geeft als advies aan de paritaire Commissie en conform de wet van 29 april 1999 wat betreft de lijst met niet-toegestane en toegestane handelingen voor de chiropractors hetgeen volgt:

Niet toegelaten technische handelingen voor niet artsen

De handelingen die niet onder de definitie van de chiropraxie vallen zijn verboden (cf. Advies K2); meer bepaald:

De beoefenaars geregistreerd als chiropractors mogen de volgende handelingen niet stellen: gyneco-obstetrische manipulaties en toucher van de bekkenholte.

De chiropractor mag niet in de volgende handelingen tussenkomen:

- chirurgische, verloskundige en gynaecologische interventies
- het voorschrijven van geneesmiddelen
- injecties van gelijk welke aard.

Dit sluit een indirecte verbetering van de algemene toestand van de patiënt tengevolge van een chiropraxiebehandeling niet uit.

Contra-indicaties ('red flags'):

De contra-indicaties voor wervelmanipulaties zijn tekenen die het bestaan doen vermoeden van een niet mechanische, niet degeneratieve aandoening, pathologie of ziekte.

De chiropractor mag niet ingrijpen in

CHAMBRE DE CHIROPRACTIE		KAMER CHIOPRAXIE	
Avis de la Chambre de chiropractie relatif à la liste des actes autorisés et/ou non autorisés pour les chiropracteurs		Advies van de Kamer voor chiropraxie betreffende de lijst met niet-toegestane en toegestane handelingen voor de chiropractors	
CHAMBRE DE CHIROPRACTIE/2012/AVIS-K5	20/11/2012	KAMER CHIOPRAXIE/2012/Advies-K5	

présence des signes cliniques suivants :

Signes cliniques, par famille de risques, qui doivent alerter le praticien sur la possibilité d'une pathologie grave sous-jacente et de la nécessité d'investigations complémentaires.

-Traumatiques : douleurs et impotence fonctionnelle dans le cadre d'un traumatisme important.

-Néoplasiques : douleurs non mécaniques à recrudescences nocturnes, altération de l'état général, en particulier chez des patients atteints ou présentant des antécédents néoplasiques.

-Rhumatologiques : douleurs non mécaniques, chroniques non récurrentes, en particulier dans le cadre de maladies systémiques rhumatismales inflammatoires.

-Infectieux : douleurs non mécaniques à recrudescences nocturnes, en particulier s'il existe un contexte d'infection récente et/ou de fièvre.

-Vasculaire : signe d'insuffisance vertébro-basilaire, d'hémorragies méningées.

-Neurologique : signe d'atteinte neurologique centrale.

Le chiropracteur ne doit pas procéder à une manipulation ou à une mobilisation en présence des contre-indications suivantes :

-Fracture, déchirure ligamentaire avec instabilité articulaire.

-Tumeurs malignes (primitive ou secondaire, tumeurs méningées), tumeurs bénignes fragilisant la structure osseuse.

-Spondylodiscite, ostéomyélite.

aanwezigheid van de volgende klinische tekenen:

Klinische tekenen, per risicocluster, die de beoefenaar moeten waarschuwen voor de mogelijkheid van een ernstige onderliggende pathologie en voor de noodzaak aan bijkomende onderzoeken.

-Traumatische: pijn en functionele beperkingen in het kader van een ernstig trauma.

-Neoplastische: niet mechanische pijnen met nachtelijke opflakkingen, met aantasting van de algemene toestand, inzonderheid bij neoplastische patiënten of patiënten met neoplastische antecedenten.

-Reumatologische: niet mechanische, chronische niet recurrenente pijnen, inzonderheid in het kader van systemische reumatische inflammatoire ziekten.

-Infectieuze: niet mechanische pijnen met nachtelijke opflakkingen, inzonderheid in de context van recente infectie en/of koorts.

-Vasculaire: tekenen van vertebrobasilaire insufficiëntie, van hersenbloedingen.

- Neurologische: tekenen van aandoeningen aan het centraal zenuwstelsel.

De chiropractor mag niet overgaan tot een manipulatie of mobilisatie in aanwezigheid van de volgende contra-indicaties:

-Breuk, ligamentscheur met articulaire instabiliteit.

-Kwaadaardige tumoren (primitief of secundair, hersentumor), goedaardige tumoren die de beenderstructuur fragiliseren.

-Werveldiscus ontsteking, osteomyelitis.

-Systemische reumatische pathologie met

CHAMBRE DE CHIROPRACTIE		KAMER CHIOPRAXIE	
Avis de la Chambre de chiropractie relatif à la liste des actes autorisés et/ou non autorisés pour les chiropracteurs		Advies van de Kamer voor chiropraxie betreffende de lijst met niet-toegestane en toegestane handelingen voor de chiropractors	
CHAMBRE DE CHIROPRACTIE/2012/AVIS-K5	20/11/2012	KAMER CHIOPRAXIE/2012/Advies-K5	

-Pathologie rhumatismale systémique avec laxité majeure.
 -Ostéoporose majeure, myélopathies.
 -Méningite.

Actes autorisés :

Le chiropracteur doit être en mesure au minima de réaliser les actes suivants dans le respect de la définition de la chiropractie.

- Actes techniques autorisés :

Les praticiens enregistrés en tant que chiropracteur sont autorisés à pratiquer des actes de manipulations et mobilisations manuelles, instrumentales ou assistées mécaniquement, directes ou indirectes, avec ou sans vecteur de force, ayant pour but de prévenir ou de remédier à des troubles de l'appareil locomoteur du corps humain et de leurs conséquences, en particulier au niveau du rachis et du bassin.

Ces actes de manipulation musculo-squelettiques et de mobilisation neuro-musculo-squelettiques sont exclusivement externes. Ils peuvent être complétés par des conseils ou des techniques non invasives, conservatrices et non médicamenteuses à visée antalgique.

- Actes intellectuels autorisés

Afin de permettre au chiropracteur de poser un diagnostic différentiel et d'exclusion il doit pouvoir accéder aux résultats des examens cliniques et/ou prescrire les examens cliniques nécessaires, dont plus particulièrement l'imagerie médicale.

ernstige laxiteit.

-Omvangrijke osteoporose, myelopathieën.
 -Hersenvliesontsteking.

Toegelaten handelingen :

De chiropractor moet minstens in staat zijn om de volgende handelingen te stellen in overeenstemming met de definitie van de chiropraxie.

- Toegelaten technische handelingen :

De beoefenaars geregistreerd als chiropractors zijn gemachtigd de handelingen te stellen die bestaan uit manipulaties en manuele, instrumentale of mechanisch geassisteerde, directe of indirecte mobilisaties, met of zonder krachtvector, met als doel stoornissen van het locomotorisch stelsel van het menselijk lichaam en de gevolgen daarvan te voorkomen of te verhelpen, inzonderheid ter hoogte van de ruggengraat en het bekken.

Deze musculo-skeletale manipulaties en neuro-musculo-skeletale mobilisatiehandelingen zijn uitsluitend uitwendig. Ze mogen worden aangevuld met raadgevingen of niet-invasieve, conservatieve technieken zonder medicatie met antalgische doelstelling.

- Toegelaten intellectuele handelingen

Om de chiropractor toe te laten een differentiële en uitsluitingsdiagnose te stellen moet de chiropractor toegang hebben tot de resultaten van klinische onderzoeken en/of de nodige klinische onderzoeken kunnen voorschrijven, waaronder de medische beeldvorming in het bijzonder.

CHAMBRE DE CHIROPRACTIE		KAMER CHIOPRAXIE	
Avis de la Chambre de chiropractie relatif à la liste des actes autorisés et/ou non autorisés pour les chiropracteurs		Advies van de Kamer voor chiropraxie betreffende de lijst met niet-toegestane en toegestane handelingen voor de chiropractors	
CHAMBRE DE CHIROPRACTIE/2012/AVIS-K5	20/11/2012	KAMER CHIOPRAXIE/2012/Advies-K5	

Le Roi peut préciser par ailleurs ces actes.

Suivant sa conclusion, il est tenu de référer tout patient qui ne rentre pas dans le champ d'application de la chiropractie à un praticien médical visé par l'Arrêté Royal n°78.

Le chiropracteur est autorisé dans les cas les plus aigus à prescrire un repos d'une semaine.

Actes intellectuels non autorisés pour les non médecins

Le chiropracteur n'intervient pas dans les domaines suivants :

- la prescription de médicaments.
- le traitement des maladies cardio-vasculaires, endocrinologiques, respiratoires, gastro-enterologiques, ophtalmologiques, urologiques, stomatologiques, dentaires, dermatologiques, allergologiques, néphrologiques, psychiatriques et oto-rhino-laryngologiques .
- le traitement de la santé mentale

La chambre indique toutefois que : les troubles de l'appareil locomoteur du corps humain se situent dans un contexte bio-psycho social. Les effets positifs d'un traitement chiropractique dans ce domaine n'autorisent pas le chiropracteur à revendiquer de poser un traitement dépassant la définition de la chiropractie.

Le chiropracteur doit être en mesure par son diagnostic différentiel et d'exclusion de réorienter tout patient présentant des signes évocateurs d'une pathologie ne relevant pas de son art.

Une attention toute particulière doit être réservée au diagnostic d'exclusion d'une prise en charge en chiropractie, la chiropractie étant une pratique

De Koning kan overigens deze handelingen nader bepalen.

Naargelang van zijn besluit moet de chiropractor elke patiënt die niet binnen het toepassingsdomein van de chiropraxie valt doorverwijzen naar een beroepsbeoefenaar bedoeld in het Koninklijk Besluit nr. 78.

De chiropractor is in de meest acute gevallen gemachtigd om een week rust voor te schrijven.

Niet toegelaten intellectuele handelingen voor de niet artsen

De chiropractor komt niet tussen in volgende domeinen :

- het voorschrijven van geneesmiddelen.
- de behandeling van cardiovasculaire, endocrinologische, respiratoire, gastro-enterologische, oftalmologische, urologische, stomatologische, dentale, dermatologische, allergologische, nefrologische, psychiatrische en oto-rhino-laryngologische aandoeningen.
- de behandeling van de geestelijke gezondheid.

De Kamer geeft echter aan dat : stoornissen van het locomotorisch stelsel van het menselijk lichaam zich situeren in een bio-psychosociale context. Positieve effecten van chiropraxie-behandeling in deze context, laten de chiropractor niet toe om aanspraak te maken op de toepassing van een behandeling die de definitie van de chiropraxie overstijgt.

De chiropractor moet via zijn differentiële en uitsluitingsdiagnose in staat zijn elke patiënt door te verwijzen met symptomen die wijzen op een pathologie die niet onder zijn discipline valt.

Een heel bijzondere aandacht moet worden besteed aan de uitsluitingsdiagnose van een chiropraxiebehandeling want de chiropraxie is

CHAMBRE DE CHIROPRACTIE		KAMER CHIOPRAXIE	
Avis de la Chambre de chiropractie relatif à la liste des actes autorisés et/ou non autorisés pour les chiropracteurs		Advies van de Kamer voor chiropraxie betreffende de lijst met niet-toegestane en toegestane handelingen voor de chiropractors	
CHAMBRE DE CHIROPRACTIE/2012/AVIS-K5	20/11/2012	KAMER CHIOPRAXIE/2012/Advies-K5	

professionnelle pouvant intervenir en première ligne ou en étant référé par un praticien de l'art de guérir.

La spécificité de sa démarche confère à la chiropraxie la particularité de discipline distincte à part entière des arts de guérir.

La chambre recommande que les infractions aux dispositions du présent arrêté soient punies des peines prévues à l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales.

een beroepspraktijk die in de eerstelijnszorg kan tussenkomen, ofwel op doorverwijzing van een beoefenaar van de geneeskunde.

De specificiteit van haar benadering verleent de chiropraxie de bijzonderheid van een volwaardige, aparte discipline binnen de geneeskunst.

De kamer formuleert de aanbeveling dat overtredingen tegen de bepalingen van dit besluit worden bestraft met de straffen bedoeld in het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunde, de verpleegkunde en de paramedische beroepen, en in de medische commissies.

Michel Van Hoegaerden

Vice-Président de la commission paritaire des pratiques non-conventionnelles - président de la séance en l'absence du Dr Cuypers - Président

Ondervoorzitter van de paritaire commissie voor niet-conventionele praktijken – voorzitter van de vergadering in afwezigheid van Dr. Cuypers – Voorzitter